

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Біолого-технологічний факультет

Спеціальність

204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва»

«Допускається до захисту»

Завідувача кафедри безпеності та
якості харчових продуктів,
сировини і технологічних процесів
професор Мурт Ю.О. Шурчкова

« » _____ 2023 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

«АНАЛІЗ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ
ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА В ТОВ «МЕЖЕРІЧЧЯ-АГРО»
ТА ЙОГО ПЕРЕОБКА В ТДВ
«ЗОЛОТОНІСЬКИЙ МАСЛОРОБНИЙ КОМБІНАТ»»

Виконав(ла) Махаринець Ілля
Миколайович
прізвище, імя, по батькові, підпис

Керівник доцент Чернюк С.В.
вчене звання, прізвище, ініціали підпис

Рецензент доц. Радецько О.І.
вчене звання, прізвище, ініціали підпис

Я, Махаринець І.М. Мурт, засвічую, що кваліфікаційну роботу виконано з дотриманням принципів академічної доброчесності.

Біла Церква – 2022

ЗМІСТ

Завдання на виконання випускної роботи.....	3
Відгук керівника роботи.....	4
АНОТАЦІЯ.....	5
ANNOTATION.....	6
ВСТУП.....	7
1. Огляд літератури	8
1.1 Стратегічні напрями розвитку скотарства в Україні.....	8
1.2 Інноваційний розвиток у молочному скотарстві.....	12
2. МАТЕРІАЛ І МЕТОДИКА.....	17
3 РЕЗУЛЬТАТИ ВЛАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	18
3.1 Характеристика підприємства	18
3.2 Аналіз стану і характеристика технології виробництва молока.....	21
3.3 Удосконалення технології виробництва молока у ТОВ «Межеріччя-Агро».....	26
3.4 Характеристика переробного підприємства ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат».....	34
4. ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ РОЗРОБЛЕНОЇ ПРОГРАМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОЩУВАННЯ РЕМОНТНОГО МОЛОДНЯКУ ВРХ ТА НЕТЕЛЕЙ.....	38
ВИСНОВКИ.....	40
ПРОПОЗИЦІЇ.....	41
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	42

АНОТАЦІЯ
Махаринець Ілля Миколайович
«АНАЛІЗ ТА ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЇ
ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА В ТОВ «МЕЖЕРІЧЧЯ-АГРО»
ТА ЙОГО ПЕРЕОБКА В ТДВ
«ЗОЛОТОНІСЬКИЙ МАСЛОРОБНИЙ КОМБІНАТ»»

У сучасних умовах аграрного сектору, ефективно виробництво та переробка молочної продукції визначає конкурентоспроможність підприємств. Дослідження спрямоване на аналіз технології виробництва молока на прикладі ТОВ «Межеріччя-Агро» та його подальшу переробку в ТДВ Золотоніський маслоробний комбінат.

У роботі розглядаються основні етапи виробництва молока, включаючи господарську діяльність, технічне забезпечення та якість продукції. Проведений аналіз стану справ на ТОВ «Межеріччя-Агро» дозволяє виявити основні проблеми та недоліки в технологічному процесі.

На основі виявлених проблем пропонуються конкретні шляхи удосконалення технології виробництва молока та його переробки. Це може включати в себе впровадження сучасних технологій, оптимізацію господарських процесів, підвищення кваліфікації персоналу та інші заходи.

Результати дослідження можуть слугувати підставою для розробки конкретних рекомендацій для підприємства щодо покращення ефективності виробництва та якості продукції. Робота спрямована на вдосконалення конкурентоспроможності підприємства в умовах сучасного ринкового середовища.

Кваліфікаційна робота магістра містить 43 сторінки, 6 таблиць, 4 рисунки, список використаних джерел налічує 25 найменувань.

Ключові слова: скотарство, молочна продуктивність, рівень рентабельності, середньодобовий надій.

ANNOTATION

Makharynets Ilya

"ANALYSIS AND WAYS OF IMPROVING THE TECHNOLOGY OF MILK PRODUCTION AT MEZHERICHCHA-AGRO LLC" AND ITS CONVERSION IN TDV "ZOLOTONI OIL PRODUCTION PLANT"

In modern conditions of the agrarian sector, efficient production and processing of dairy products determines the competitiveness of enterprises. The research is aimed at the analysis of milk production technology using the example of "Mezherechye-Agro" LLC and its further processing at TDV Zolotonisky Dairy Plant.

The work examines the main stages of milk production, including economic activity, technical support and product quality. The analysis of the state of affairs at "Mezherechye-Agro" LLC makes it possible to identify the main problems and shortcomings in the technological process.

On the basis of the identified problems, specific ways of improving the technology of milk production and its processing are proposed. This may include the introduction of modern technologies, optimization of economic processes, improvement of personnel qualifications and other measures.

The results of the research can serve as a basis for the development of specific recommendations for the enterprise to improve production efficiency and product quality. The work is aimed at improving the competitiveness of the enterprise in the conditions of the modern market environment.

The master's thesis contains 43 pages, 6 tables, 4 figures, the list of used sources includes 25 items.

Key words: cattle breeding, milk productivity, level of profitability, average daily yield.

ВСТУП

Провідна галузь тваринництва, яка має вагому частку в структурі валової продукції сільського господарства, сприяє повноцінному харчуванню населення, забезпечує постійне надходження коштів суб'єктам господарювання впродовж року це – молочне скотарство. За останні роки спостерігається тенденція до зменшення поголів'я корів у сільськогосподарських підприємствах та господарствах населення, зменшення обсягів виробництва молочної сировини та її надходження на переробку. Відбувається збільшення кількості фальсифікату молочної продукції в результаті чого, зменшується споживання населенням молока та молочних продуктів. Тому, виникає потреба у проведенні досліджень щодо визначення факторів впливу на регіональний ринок молока та молочної продукції, а також перспектив його подальшого розвитку.

Праці багатьох учених присвячені розвитку молочної галузі. Для підготовки роботи використовувалися праці В. Г. Андрійчука [1], О. В. Боднар [2], Т. А. Гуцул [3], С. М. Кваші [7], П. Т. Саблука [5]. Однак швидкі зміни в розвитку галузі, зокрема концентрація виробництва, орієнтація на споживачів, COVID-пандемія, нові технології, кліматичні аномалії тощо спричиняють потребу в комплексному аналізі основних напрямів функціонування молочної галузі для оцінювання її потенційних можливостей з позицій наповнення місцевих ринків безпечною, якісною та доступною молочною продукцією.

Тому, обрана тема кваліфікаційної роботи «Аналіз та шляхи удосконалення технології виробництва молока в умовах ТОВ Межиріччя-Агро та його переробка в ТДВ «Золотоніський Маслоробний Комбінат» є актуальною та своєчасною.

1. ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРИ

1.1 Стратегічні напрями розвитку скотарства в Україні

Вирішення проблеми національної продовольчої безпеки пов'язується з необхідністю забезпечення ефективного та динамічного розвитку усіх галузей сільського господарства. Зокрема скотарства, що постачає цінну сировину для харчової і переробної промисловості, незамінні продукти харчування. Протягом останніх двох десятиліть спостерігається стійка тенденція до зменшення поголів'я великої рогатої худоби, що являється суттєвою загрозою у надійності продовольчого забезпечення держави. Дана ситуація вимагає обґрунтування стратегічних напрямів розвитку галузі і активізації відповідної державної політики [10-13].

В Україні поголів'я великої рогатої худоби протягом 2000-2011 рр. скоротилося на 6132,1 тис. голів або в 2,4 рази. При цьому поголів'я корів зменшилося в 2,1 рази з 5431,0 тис. голів до 2631,2 тис. голів. Якщо Україна за молоком і молочними продуктами ще лишається потужним експортером, то по м'ясу, зокрема яловичини та телятини, держава стає усе більшою мірою залежною від імпорту. У розрахунку на 1 особу обсяг споживання яловичина та телятини становить всього 9,8 кг в рік при рекомендованій раціональній нормі 25 кг [14].

Формування та реалізації національної стратегії розвитку скотарства в цих умовах стає нагальною необхідністю, що має бути направлена на збільшення частки вітчизняного виробництва продукції галузі у формуванні м'ясних та молочних ресурсів відповідно до науково обґрунтованих норм споживання, а також для підвищення конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості галузі. Впровадження стратегії розвитку скотарства потребує здійснення комплексу організаційно-технічних, технологічних, соціально-економічних, селекційних, законодавчих рішень

для забезпечення стійкого зростання вітчизняного виробництва продукції скотарства [25].

Державна підтримка на загальнодержавному і регіональному рівнях найважливішим елементом стійкого розвитку скотарства, підвищення його конкурентоспроможності має стати. Насамперед стратегія має бути спрямована на досягнення цілей державної аграрної політики, пов'язаних з соціально-економічним розвитком держави та забезпеченням її продовольчої безпеки і виходом вітчизняної продукції скотарства на зовнішній ринок.

Ключовими проблемами розвитку галузі в сучасних умовах є: недостатній рівень розвитку племінної бази скотарства і інфраструктури відповідного ринку, високий ступінь зносу основних виробничих фондів галузі; недостатня частка власного виробництва м'яса та молока у формуванні відповідного балансу країни, що не забезпечує необхідний рівень її продовольчої безпеки; нарощування імпорту м'ясної і молочної продукції, не конкурентоспроможність вітчизняної галузі скотарства в порівнянні з аналогічним сектором країн з розвиненим скотарством; негармонізованість вітчизняного ветеринарного законодавства з міжнародними нормами і правилами, що обмежує можливості експортної стратегії вітчизняного скотарства.

Лише в умовах формування відповідної державної політики, орієнтованої на створення дієвого захисту вітчизняного виробництва м'яса і молока на основі диференційованих плаваючих квот, що дозволяють більш оперативно забезпечувати щорічне нарощування обсягів власної сировини з адекватним щорічним скороченням її імпорту можливо вирішити ці проблеми. Також необхідне формування ключових напрямів державної підтримки розвитку його підгалузей, первинної переробки худоби, виробництва комбікормів, розробки регіональних програм розвитку скотарства і сімейних ферм на базі особистих господарств населення, розроблення довгострокового прогнозу виробництва основних видів продукції скотарства [17].

Використання можливостей кооперації малих форм господарювання з крупними виробниками є одним з важливих напрямів успішного розвитку скотарства. Сформувані високоефективні інтегровані структури, що забезпечать виробництво продукції з високою доданою вартістю, конкурентоздатною на внутрішньому та зовнішньому ринках дозволить кооперація фермерів та особистих господарств населення.

У перспективі збільшення доходів населення і відповідне зростання попиту на продукти тваринного походження забезпечить поліпшення соціально-економічного стану в державі. Скотарство має при цьому розвиватися на інноваційній основі з широким залученням кращих вітчизняних та зарубіжних технологій, селекційних досягнень. Заходи державної підтримки галузі мають концентруватися на проєктах, здатних прискорити перехід галузі до якісно нового технологічного рівня, що дозволить вийти на забезпечення нової якості життя і скласти конкуренцію на світовому ринку продуктів тваринного походження, забезпеченні високотехнологічних виробництв, стимулювання реалізації регіональних модернізаційних програм. Спеціалізоване скотарство має отримати пріоритетну державну підтримку, воно не вимагає значних об'ємів використання зернофуражу і базується на значних можливостях відгодівлі на основі ефективного використання луків і пасовищ, великих капітальних вкладень [15].

На основі реалізації скоординованих дій органів виконавчої влади суб'єктів держави, галузевих союзів виробників і переробників тваринницької продукції за рядом основних напрямів має бути забезпечений розвиток скотарства. Одним з таких напрямів є модернізація об'єктів скотарства та розвиток відповідної кормової бази, яка стане основою зростання виробництва та обов'язковим елементом державної підтримки у всіх галузевих, регіональних програмах. Найбільш принциповими напрямами стають модернізація комбикормових заводів, цехів, введення мережі виробничих майданчиків промислового типу з відгодівлі великої рогатої

худоби, комплексів з первинної переробки худоби на основі інноваційних ресурсозберігаючих технологій, технічне переоснащення кормозаготівельного комплексу, залучення вітчизняних і зарубіжних інвесторів. Оптимізація концентрації переробних виробництв також необхідна не тільки поблизу основних споживачів тваринницької продукції - великих міст, промислових центрів та їх розміщення на основних напрямках вантажопотоку зерна - поблизу портів, крупних зерносховищ, перевалочних баз [21].

Підвищення генетичного потенціалу продуктивності порід худоби, які розводяться в Україні, на основі використання кращих вітчизняних і зарубіжних селекційних досягнень має стати наступним напрямом державної політики. Це дасть змогу забезпечити підгалузі скотарства конкурентоздатним вітчизняним селекційним матеріалом та уникнути залежності від імпорту. До вимог міжнародних норм і правил у сфері племінної діяльності, формування оптимальної мережі селекційно-генетичних центрів в регіонах і переведення селекційно-племінної роботи на якісно новий технологічний і генетичний рівень необхідна адаптація вітчизняної системи племінної справи.

Успіх поставлених цілей також сприятиме підвищенню рівня наукового забезпечення галузі на основі технічного переоснащення її провідних галузевих наукових центрів, переробки тваринницької продукції і безпечної утилізації відходів, ефективних біотехнологічних методів і способів прискореного відтворення відгодівельного м'ясного поголів'я худоби, стимулювання впровадження інноваційних розробок у вигляді новітніх технологій виробництва. Раціональним є підвищення ролі та потенціалу малих форм господарювання при виробництві високоякісної яловичини, збільшення поголів'я ВРХ м'ясних порід на основі розвитку сімейних м'ясних тваринницьких ферм на базі господарств населення та створення з їх участю сільськогосподарських кооперативів. Значною мірою це сприятиме освоєнню деградованих сінокосів та пасовищ і частковому зменшенню безробіття,

поліпшенню демографічної ситуації на селі, підвищенню якості життя сільського населення [22].

Одним з пріоритетних напрямів розвитку скотарства є реалізація експортного потенціалу, оскільки Україна має вагомі стратегічні передумови для переходу від імпортера до потужного експортера м'яса на світовому продовольчому ринку: близькість до найбільш перспективних зарубіжних ринків збуту; значні земельні і водні ресурси, розвинене рослинництво, комбікормова промисловість, можливість нарощування виробництва; наявність великих сприятливих для розвитку скотарства територій [17].

Перспектива відродження національного скотарства базується на інноваційному і комплексному підході до його розвитку, яка передбачає необхідність вирішення завдань зростання інвестиційного потенціалу галузі, оновлення виробничої бази, освоєння нових ресурсозберігаючих і наукоємних технологій виробництва і переробки сировини, будівництва, реконструкції і модернізації підприємств, екологічно безпечної утилізації відходів скотарства, а також якісного поліпшення кормової бази; розробки стандартів на продукцію, гармонізації законодавства в сфері ветеринарії з міжнародними нормами і правилами з урахуванням режиму максимального сприяння для експорту сировини і продуктів його переробки [19].

1.2 Інноваційний розвиток у молочному скотарстві

Лише при умові стабільного та збалансованого розвитку ринку молока та молокопродуктів можливо забезпечити населення України молочними продуктами харчування. В свою чергу функціонування самого ринку впливає на розвиток ринкової інфраструктури, на стан виробництва, на інноваційні аспекти розвитку молочної галузі, на дієвість ринкових механізмів тощо. Тому, на сучасному етапі державної аграрної політики одним із напрямів є відродження скотарства. Відповідний проект розроблено науковцями Національної академії аграрних наук за безпосередньої підтримки Міністерства аграрної політики України, який було представлено наприкінці

2011 року і який передбачає механізми нарощування поголів'я великої рогатої худоби, її продуктивності та валових обсягів виробництва, відповідні організаційно-економічні, технологічні та нормативно-правові засади його реалізації [8].

У сфері нарощування поголів'я великої рогатої худоби однією з проблем є те, що більше 66% поголів'я худоби (у т.ч. 77,6% корів) знаходиться в дрібнотоварних господарствах населення, яке потребує особливої уваги при веденні селекційно-племінної роботи і проведення ветеринарно-профілактичних заходів. Зважаючи на те, що у загальному виробництві молока та м'яса особисті селянські господарства є основними виробниками (молока - 83%, м'яса - до 48%) і тривалий час ще будуть залишатися основними в забезпеченні ринку молока сировиною. Проектом передбачено різні заходи їх підтримки, зокрема надання фінансової допомоги для закупівлі доїльного обладнання та передачі його домогосподарствам, які утримують 3-х і більше корів. Це сприятиме збільшенню кількості таких господарств з продуктивністю корів - 5000 кг від 3 до 5-6% [9].

В промислових підприємствах з огляду на неможливість суттєвого збільшення поголів'я корів за рахунок власного відтворення, основним резервом зростання виробництва молока є збільшення продуктивності тварин. Не дивлячись на те, що у 2021 році, порівняно з 2020, надій на корову збільшився на 3,58% і склав 4125 кг, цей показник є значно меншим за середньоєвропейський. Досягнуті в Україні темпи генетичного прогресу в молочному скотарстві майже вдвічі нижчі за показники провідних країн світу.

Вирішення даної проблеми потребує реалізації ряду заходів з впровадження новітніх технологій виробництва продукції тваринництва і підвищення ступеню реалізації генетичного потенціалу продуктивності тварин, який становить менше 60%.

В цілому наукове забезпечення галузі молочного скотарства України охоплює різні напрями, тобто для виконання завдань з технології

виробництва, годівлі тварин та племінної справи залучено відповідно 19 наукових установ. До основних наукових результатів, що знайшли своє застосування у виробництві, належать чотири нові молочні породи худоби з генетичним потенціалом з надоєм 7-8 тис кг за лактацію і поголів'я яких в усіх категоріях господарств становить 90%.

Оптимальною структурою стада, яка забезпечує розширене відтворення поголів'я на підприємстві потужністю 1000 корів є така кількість тварин у стаді: корів – 52 %, нетелей – 17,1%, телят до шестимісячного віку – 15,0 %, телиць віком до 12 місяців – 8,0 %, телиць старше року – 7,9 %.

Доведено, що застосування однотипної годівлі корів впродовж року забезпечує високу інтенсивність процесів травлення у рубці і молочну продуктивність тварин. Спрямовано на перспективність використання за інтенсивної технології виробництва молока розроблених вологих, мало-компонентних кормових сумішок залежно від віку, продуктивності та фізіологічного стану корів, ремонтного молодняка та нетелей.

В годівлі телят у молочний період застосування заміників молока підвищує його товарність до 99,2 % та позитивно впливає на фізіологічний стан, резистентність тварин. Встановлено у 2 рази нижчу захворюваність телят, що отримали заміники молока, легеневиими хворобами та у 3 рази шлунково-кишковими розладами порівняно з тваринами, яким випоювали незбиране молоко, що пов'язано із низьким бактеріальним забрудненням заміника молока.

Для зростання середньорічного рівня продуктивності корів до 5670 кг потрібне проведення фундаментальних досліджень з геномної селекції та її розробку і впровадження відповідно до світових стандартів сучасної організаційної системи селекції бугаїв-плідників, а також широкого застосування в системі оцінки племінної цінності тварин.

Застосування наукових розробок з забезпечення кормами молочного скотарства сприятиме підвищенню реалізації генетичного потенціалу та відповідно продуктивності корів. Інститутом кормів та сільського

господарства України розроблено і впроваджено сучасні конкурентоздатні технології вирощування високобілкових та високоенергетичних кормових культур для вирішення проблеми кормового білка. Відпрацьовано методи підбору видового складу та удосконалено зональні моделі їх конвеєрного виробництва на основі рівночасно досягаючих однорічних культур, які забезпечують вихід протеїну в розмірі 1,8-2,6 т/га та скорочення витрат на 350-400 грн/га з загальною площею впровадження понад 1 млн га та злакових багаторічних трав з виходом протеїну в розмірі 1,1-1,7 т/га [4].

Науковцями відпрацьовано сучасні методи оцінки племінної цінності тварин, але за існуючої недосконалої системи селекції в молочній галузі їх застосування практично не здійснюється. По Україні в середньому за рік племінні господарства реалізують біля 7,5 тис. голів племінного молодняка, проте цього вочевидь недостатньо для продуктивного поліпшення генотипу тварин і нарощування поголів'я. Інститутом розведення і генетики спільно з департаментом тваринництва Міністерства аграрної політики України, з метою приведення вітчизняної системи селекції до міжнародних стандартів, розроблено проект нової організаційної системи селекції в молочному скотарстві, яка спрямовується на забезпечення інтенсифікації селекції і захист внутрішнього ринку генетичних ресурсів.

В Україні 80% виробництва молока забезпечується особистими господарствами населення, що залишається великою проблемою, тому що, за даними Інституту тваринництва НААН бактеріальна забрудненість молочної сировини із цих господарств в 3-4 рази вища, ніж в сільськогосподарських підприємствах. У Польщі, країнах Балтії досвід реформування такої категорії господарств, свідчить про необхідність їх укрупнення, принаймні до 15-20 голів, із застосуванням автоматизованого доїння та охолодження молока.

Недосконалий механізм ціноутворення та нееквівалентний розподіл доходів між суб'єктами маркетингового ланцюга: виробник-переробник-торгівля є однією з головних проблем розвитку молочного скотарства. В структурі роздрібної ціни в цьому ланцюзі частка виробників молока

становить лише 24 %, враховуючи ПДВ, переробних підприємств 52, %, із яких 9 % - сплата ПДВ, а 43,4 % залишається їм на покриття затрат та формування прибутку. На торгівлю припадає - 24,5 %, із яких 4,1 % - сплачується ПДВ і 20,4 % залишається на покриття затрат і формування прибутку. Враховуючи не еквівалентність даної структури ННЦ "Інститут аграрної економіки" НААН обґрунтовано, що закупівельна ціна на молоко має відшкодовувати витрати та забезпечувати прибутками при нормі 14-15 % (при фактичній -1,6 %) [20, 23, 24].

Таким чином, на основі детальних різнопланових досліджень окремих способів утримання, годівлі, елементів технологічних операцій і процесів, догляду і експлуатації корів, нетелей, телят, ремонтного молодняку розроблено принципи та концепцію створення сучасного біотехнологічного комплексу з виробництва молока. Практична реалізація розроблених, апробованих технологічних та технічних рішень показала високу економічну ефективність застосовуваної технології виробництва молока, яку варто рекомендувати для подальшого розвитку галузі молочного скотарства в нашій державі.

МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИКА ВИКОНАННЯ РОБОТИ

Наша кваліфікаційна робота виконана в умовах ТОВ «Межеріччя-Агро» Білоцерківського району Київської області і її основна мета полягала в аналізі технології виробництва молока та обґрунтуванні шляхів удосконалення цієї технології.

В задачі досліджень входило:

- • Вивчити віковий склад та структуру стада великої рогатої худоби господарства;
- • Дати характеристику стада, проаналізувати технологію утримання, технологію годівлі дійних корів;
- • За даними літературних джерел вивчити та проаналізувати характеристики корів чорно-рябої молочної породи, ознайомитись з досвідом використання технологій при виробництві молока;
- • Проаналізувати умови досліджень господарства у якому виконувалася дипломна робота;
- • Провести науковий дослід та встановити ефективність використання комбінованих силосованих кормів;
- • На підставі проведених досліджень зробити висновки і дати пропозиції виробництву;
- • Охарактеризувати продуктивні якості корів та первинну обробку молока в господарстві.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ВЛАСНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

3.1. Характеристика підприємства

ТОВ «Межеріччя-Агро» спрямоване на товарне виробництво молока і при цьому розводять високопродуктивних корів української чорно-рябої молочної породи, також має у своєму розпорядженні значну частину земельної площі, що використовують при вирощуванні різних зернових, технічних і кормових культур.

Складовою частиною комплексу є комбікормова і мікробіологічна промисловість, а також польове і лукопасовищне кормовиробництво. Молочна промисловість – це функціональна ланка молочно-промислового комплексу. Її основні галузі сироробна, масло-переробна, виробництво сухого молока, а також молочних консервів переважають до сировинних зон, у виробництві на продаж незбираного молока для споживача. Близько 1/3 молока споживається у вигляді незбирано-молочної продукції, решта переробляється на масло та інші молочні продукти. Усе молоко ТОВ «Межеріччя-Агро» для подальшої переробки відправляє у ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат».

Розвиток молочно промислового комплексу в подальшому пов'язаний з відновленням поголів'я корів, підвищення їх продуктивності та поліпшенням їх породного складу. У 2020-2022 роках при збільшенні поголів'я корів та підвищенні їх продуктивності, а також формування спеціалізованого високопродуктивного стада, організації годівлі за науковими нормами виробництво молока доведено до 45 000 ц. т за рік.

ТОВ «Межеріччя-Агро» Білоцерківського району, Київської області, засноване у далекому 1992 році і виробниче спрямування зерново-бурякове з розвиненим молочним тваринництвом. Орган державного управління – міністерство АПК України. Форма власності підприємства – колективна.

Підприємство, створене для здійснення обслуговування переважно членів кооперативу на засадах взаємодопомоги та економічного співробітництва – сільськогосподарський обслуговуючий кооператив.

Виробничі кооперативи проводять, господарську діяльність на засадах підприємництва, пов'язану з сільськогосподарським виробництвом, з метою отримання доходу.

Рішенням установчих зборів було створено кооператив (протокол № 21 від 4.02.2000 року) згідно заяв засновника, являється правонаступником колективного сільськогосподарського підприємства ім. Щорса. В разі створення його на базі КСП членами сільськогосподарського виробничого кооперативу можуть бути ті члени, які мають можливість і виявляють бажання приймати трудову участь у діяльності кооперативу, зокрема, це особи працездатного віку. Інші члени КСП – пенсіонери і ті, хто не виявить бажання працювати в кооперативі, можуть бути прийняті до кооперативу як асоційовані члени.

На базі КСП при створенні сільськогосподарського виробничого кооперативу фактично єдиним джерелом пайових внесків до кооперативу є майнові паї членів КСП. Як правило, розміри паїв членів КСП, дуже різняться, для того, щоб члени даного КСП, що мають малі паї, мали змогу за їх рахунок здійснити обов'язкові пайові внески до кооперативу, розміри цих внесків бажано встановити відносно невеликими. Розмір пайових внесків складав 100 грн у випадку створення ТОВ «Межеріччя-Агро». Пай кожного члена кооперативу у колективній власності визначається, виходячи із індивідуальної майнової частки. В випадку ТОВ «Межеріччя-Агро» земельні та майнові паї залишились в розпорядженні кооперативу. Склад засновників кооперативу: члени кооперативу зазначені в списку, що додається окремим додатком, який є невід'ємною частиною статуту. В ТОВ «Межеріччя-Агро» склад засновників становить 453 чоловік, з яких безпосередньо зайнятих у сільськогосподарському виробництві – 352 працівника. Розмір статутного капіталу ТОВ «Межеріччя-Агро» визначається добутком кількості засновників на суму їх внеску: $453 * 100 = 45300$ грн .

Статутний капітал з моменту створення ТОВ «Межеріччя-Агро» залишився без змін, адже кооператив являється правонаступником

колективного сільськогосподарського підприємства. Причини збільшення чи зменшення майна підприємства визначають, вивчаючи зміни в складі джерел його формування. Надходження, купівля, формування майна в ТОВ «Межеріччя-Агро» відбувалась за рахунок власних коштів (капіталу), що визначає фінансову стабільність, поточну платоспроможність кооперативу та зменшення рівня його фінансового ризику.

Територія землекористування ТОВ «Межеріччя-Агро» розміщена в південній частині Київської області. Відстань до районного центру Біла Церква становить 25 км., до обласного – 105 км. Контора, матеріально-технічна база, перше приміщення для утримання тварин знаходиться в с. Яблунівка, друге – в с. Мала Сквирка, Білоцерківського району, Київської області.

На базі ТОВ «Межеріччя-Агро» успішно розвиваються такі галузі: рослинництво, тваринництво та допоміжні – автопарк, тракторний парк, будівельна бригада.

Питома вага ріллі в площі сільськогосподарських угідь дорівнює 94,7 %. Порівнюючи групи земель 2022 року з 2020 роком, то вони залишилися без істотних змін. Рілля є найінтенсивнішим видом земельних угідь, від правильного використання її безпосередньо залежать результати сільськогосподарського виробництва. Рівень використання ріллі характеризується системою землеробства, яка є комплексом взаємопов'язаних агротехнічних заходів, меліоративних і організаційних заходів, зумовлених інтенсивністю використання землі, способами відновлення і підвищення родючості ґрунту.

В ТОВ «Межеріччя-Агро» кожного року 1180-1280 га ріллі використовується під посів зернових та зернобобових культур, а інша площа ріллі – під посів технічних культур, однорічних та багаторічних трав на сіно і зелені корми.

3.2 Аналіз стану і характеристика технології виробництва молока

У ТОВ «Межеріччя-Агро» одним із видів діяльності є виробництво продукції тваринництва. В таблиці 1 наведено порівняння основних показників виробництва продукції молочного скотарства за роками.

Таблиця 1

Молочне скотарство за складом і розміром

Показник	Роки			2022 р. в % до 2020 р.
	2020	2021	2022	
Поголів'я ВРХ всього, гол.	1232	1221	1289	105
Поголів'я корів, гол.	625	634	660	106
Приріст живої маси, ц.	780	830	840	108
Надій молока, ц.	33322	35846	44493	134
Кількість працівників у молочному скотарстві, чол.	46	49	43	93
Собівартість валового виробництва молока, тис. грн.	24658280	26526040	32924820	133
Реалізовано молока, ц.	30656	32978	40933	133

Аналізуючи таблицю 1 ми бачимо, що поголів'я великої рогатої худоби та продовж дослідного періоду зростає. Що відбувається за рахунок зростання чисельності ремонтного молодняка різних вікових періодів. У 2022 році в порівнянні з 2020 роком зростання становить 5 %. Поголів'я корів у 2022 році у порівнянні з 2020 роком також зросло на 6%. Валовий надій молока за звітний рік у порівнянні з базисним роком зростає на 33 %, а приріст живої маси - на 8 %. В динаміці років середньорічна чисельність працівників галузі молочного скотарства скоротилася на 7 %. Кількість молока, що було реалізованого у звітному році порівняно з базисним зростає на 33 %.

В ТОВ «Межеріччя-Агро» застосовується прив'язна система утримання, що характеризується високим ступенем втручання людини у виробничі процеси.

Тварини перебувають у приміщенні, де для кожної відведене місце – стійло, обладнане годівницею, напувалкою, зверху проходить вакуум-провід або ще й молокопровід. У господарствах України використовували дві типових технології прив'язного утримання: індивідуально-групове з доїнням корів на лінійних установках; роздільно-групове, з доїнням корів на групових установках.

Для проведення більш детального аналізу виробництва молока розглянемо структуру стада ВРХ у господарстві на основі даних таблиці 2.

Таблиця 2

Загальне поголів'я і структура стада

Група	Роки					
	2020		2021		2022	
	Гол.	%	Гол.	%	Гол.	%
Корови	625	51	634	52	660	51
Нетелі	33	3	38	3	47	4
Телиці	528	43	520	43	521	40
Бички	46	4	29	2	61	5
Всього	1232	100	1221	100	1289	100

До 2020 року чисельність поголів'я великої рогатої худоби нараховувало 1232 голів. Чисельність корів в структурі стада в продовж звітнього періоду перебуває практично на однаковому рівні. В 2021 році спостерігається зниження чисельності поголів'я до 1221 голів. До 2022 року поголів'я великої рогатої худоби зросло при незначному збільшенні поголів'я корів до 1289 голів.

В господарстві тримають тварини чорно-рябої породи, мають міцну, щільну конституцію, вим'я ванно- чи чашоподібної форми з великим

запасом, шия довга з тонкою складчастою шкірою, холка гостра, спина рівна, пряма, поперек широкий і рівний, зад широкий, довгий, кінцівки міцні, добре розвинена середня частина тулуба. Найкращі за молочною продуктивністю серед інших порід України, адаптуються до різних кліматичних умов, вирізняються добрим розвитком морфологічних ознак вимені, тому найкраще пристосовані до технології машинного доїння. Процес доїння корів механізований з використанням молокопроводу УДМ (“Молокопровід”) ТДВ “Брацлав”.

Облік молока в господарстві відбувається за допомогою відомості руху молока, де вказується, скільки молока за добу надійшло, скільки молока йде для вигоювання телят, скільки на переробне підприємство продано, скільки йде на харчування співробітників, а також вказуються залишки на кінець дня. Рівень продуктивності корів в господарстві розглянемо в (табл. 3)

Таблиця 3

Середньорічна продуктивність корів у господарстві

Показник	Рік			2022 р. в % до 2020 р.
	2020	2021	2022	
Надій молока на фуражну корову за рік, ц.	72,6	77,0	79,9	110
Вихід телят на 100 корів, гол	73	81	84	101

Роботи по доїнню виконуються у відповідності до розпорядку дня. Загалом важливим елементом по оцінці продуктивних і племінних якостей корів в комплексі заходів є облік молочної продуктивності, який необхідний для: планомірного проведення племінної роботи, організації повноцінної годівлі, відбору і підбору тварин при спарюванні, оцінці спадкових якостей тварин. Важливим показником, що характеризує рівень продуктивності тварин, є вихід телят на 100 корів. На значення даного показники мають вплив такі чинники:

- умови утримання;

режим годівлі;

-співвідношення кормів в раціоні;

- - підбір і різноманітність кормів;

-спадковість і порода.

Проаналізувавши дані з таблиці бачимо, що в динаміці років молочна продуктивність корів міняється нерівномірно. В 2020 році у порівнянні з 2022 роком цей показник був меншим на 10 %. Молочна продуктивність в тому числі тісно пов'язана з виходом телят на 100 корів. Найбільший показник - 84 голів було досягнуто в 2022 році.

Створення добре організованої кормової бази вирішує всі питання щодо забезпечення тваринництва високоякісними, збалансованими за поживністю кормами та зниження сумарних затрат на їх одиницю на основі впровадження ресурсо-ощадної технології та наукової організації праці. Необхідною умовою підвищення ефективності системи кормовиробництва є раціональне поєднання джерел надходження кормів як завдяки внутрішньогосподарській діяльності (висівання кормових культур, використання лук і пасовищ), так і міжгосподарській кооперації і агропромисловій інтеграції (купівля, обмін та ін.).

Від кормової бази в сільськогосподарських підприємствах безпосередньо залежать можливості збільшення поголів'я худоби і підвищення його продуктивності, що, в свою чергу, визначає темпи зростання і рівень виробництва продукції тваринництва. Організація кормової бази включає систему виробництва і використання кормів, що характеризується відповідною структурою посівних площ кормових культур, технологією виробництва, заготівлі, зберігання і приготування кормів до згодовування.

Простежимо ефективність використання кормової бази у господарстві (табл. 4).

Годівля тварин повинна бути повноцінною та відповідати нормам, цілком задовольняти потребу тварин в усіх елементах живлення. Достатньою

має бути наявність поживних речовин для підтримки здоров'я, функціонального стану та отримання від тварин найбільших обсягів продукції високої якості.

Таблиця 4

Кормова база господарства та її використання

Показник	Роки		
	2020 р.	2021 р.	2022 р.
Затрати кормів на все поголів'я, ОЕ МДж.	34082048	44717904	47490627
Затрати кормів на 1 голову, ОЕ МДж.	27664	36624	36843
Затрати кормів - на 1 ц. продукції, ОЕ МДж.	1273	1248	1167
Поголів'я у середньому за рік, гол.	1232	1221	1289
Валове виробництво молока, ц.	33322	35846	44493
Витрати кормів на 1 ц молока в порівнянні з нормами, %	111	109	102

Неповноцінна годівля тварин, незбалансований раціон викликають порушення у обміні речовин, як наслідок, виникнення певних незаразних захворювань, що у подальшому позначається на їх продуктивності. В ТОВ «Межеріччя-Агро» спостерігаємо незначну перевитрату кормів порівняно із нормою Так, на 1 ц продукції в 2020 році припадає 1273 МДж ОЕ., за нормою 1144 МДж ОЕ., що на 11 % більше. Загалом, можна сказати про поліпшення якості годівлі, що сприятливо відображається на продуктивності корів. Потрібно і надалі докладати зусиль щодо поліпшення якості заготовлюваних кормів та удосконалювати структуру кормо-виробництва.

3.3 Удосконалення технології виробництва молока у ТОВ «Межеріччя-Агро»

Проведення аналізу щодо ефективності виробництва сільськогосподарської продукції за системою показників і дасть змогу об'єктивно проаналізувати віддачу виробничого потенціалу в галузі та намітити основні напрями стратегії розвитку. Найбільше використання резервів стосовно збільшення обсягів та підвищення економічної ефективності виробництва молочної продукції передбачає обґрунтування обраної стратегії. Перш за все, звертається увага на внутрішні резерви.

Використання екстенсивних резервів, передбачає збільшення молочного поголів'я. Такий процес може супроводжуватися більшим залучення інших ресурсів, таких як:

- збільшенням посівів кормових культур;
- додаткових виробничих приміщень для утримання худоби.

Також необхідно збільшити поголів'я ремонтного молодняк і кормів. Збільшення кількості кормів відповідатиме збільшенню поголів'я, що не означатиме покращення годівлі самих тварин.

За умов наявності відповідної кормової бази, та відповідно обладнаних із належними санітарно-гігієнічними вимогами приміщень, кадрів, та попиту на продукцію можливо нарощувати поголів'я. За потреби, необхідно розглянути можливість розширити площу землекористування, за рахунок будівництва, додаткових виробничих приміщень для утримання поголів'я, та оренди земельних паїв.

Розвиток молочного скотарства, цілеспрямований на зростання продуктивності худоби, щоб цього досягти, необхідно удосконалити ресурсне забезпечення даної галузі, піднявши виробничі затрати у розрахунку на одиницю поголів'я. Екстенсивний розвиток даної галузі, не скасовує необхідності у піднятті рівня її інтенсифікації. Без належного рівня інтенсифікації виробництва продукції молочного скотарства екстенсивний розвиток недоцільний. Застосування інтенсивних резервів, завдяки

підвищенню продуктивності худоби, зазвичай передбачає зниження собівартості продукції, та підвищення її рентабельність.

М.К. Пархомець вважає, що інтенсифікація молочного скотарства є об'єктивним процесом безперервного технічного переобладнання вже діючих ферм і вдосконалення технологій виробництва, використання наукової організації праці, створення високоякісної кормової бази, поліпшення селекційно-племінної роботи та системи вирощування ремонтного молодняку, і на даній основі створення високопродуктивного стада [18].

Для ефективного розвитку галузі молочного скотарства на основі інтенсифікації слід використовувати низку чинників, які можна поділити на дві групи, такі як: організаційні та інвестиційні. Організаційні чинники: із вдосконаленням самого виробничого процесу, та оптимізацією виробничих параметрів, відносин із партнерами, та здебільшого, не передбачають суттєвого збільшення обсягів щодо фінансування, Інвестиційні чинники пов'язані із поліпшенням ресурсного забезпеченням даної галузі та додатковими затратами, які спрямовані на вдосконалення технології та зміцнення виробничого потенціалу.

В розвитку молочного скотарства важливим кроком, є зростання ефективності виробництва на основі реалізаційних заходів, які носять технологічний характер. Саме вони дозволять збільшити продуктивність худоби, яка в подальшому приведе до зниження собівартості, а також підвищить рівень рентабельності даної галузі.

Стосовно підвищення ефективності виробництва продукції молочного скотарства одним із важливих резервів є вдосконалена система годівлі. Необхідно застосовувати належну структуру раціону, а також покращити якість кормів. Щоб отримати вищий рівень продуктивності, на фоні їх фізіологічного стану тварин необхідно, звернути увагу на формування такого раціону в годівлі, що забезпечить потребу (згідно визначених норм) в поживних, біологічно активних речовинах та енергії.

У таблиці 5 наведено рекомендовані раціони дійних корів залежно від періоду їх лактації.

Таблиця 5

**Рекомендовані раціони дійних корів живою масою 500 кг,
залежно від періоду лактації, гол/добу**

Показники	Одиниці виміру	Склад раціону годівлі дійних корів:					
		1-й період лактації (2-4 місяць)		2-й період лактації (5-7 місяць)		3-й період лактації (7-10 місяць)	
		норма	раціон	норма	раціон	норма	раціон
Добовий надій	кг	22	22-26	18	18-21	14	14-16
Масова частка жиру в молоці	%	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0	4,0
Масова частка білка в молоці	%	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2	3,2
Солома ячмінна	кг	-	2	-	2	-	2
Силос кукурудзяний	кг	-	22	-	22	-	22
Сінаж бобовий	кг	-	10	-	10	-	10
Комбікорм- концентрат	кг	-	8	-	6	-	4
Сіль	г	-	+	-	+	-	+
Маса корму	кг	-	42	-	40	-	38

У даній таблиці представлено норми добового надою молока та відповідність рекомендованого раціону в залежності від періоду лактації. Відповідно, у перший період лактації (2-4 місяць лактації) середньодобова норма надою молока складає 22 кг, раціон в цей час розраховуємо не менше як на 24-26 кг. У другий період лактації, або 5-7 місяць показники норми

дещо знижуються і середньодобовий надій молока у цей час становить близько 18 кг, і норма раціону відповідно не менше 18-20 кг. У завершальний третій період лактації середньодобова норма надою молока становить 14 кг, і раціон розраховуємо на 14-16 кг відповідно. В цілому, за всі три періоди лактації, показники якості молока залишаються на стабільно сталому рівні: масова частка жиру – 4,0 %; Масова частка білка – 3,2 %. Також залишається незмінним відношення об'ємистих кормів раціону за весь період лактації: солома ячмінна – 2 кг; силос кукурудзяний – 22 кг; сінаж люцерновий – 10 кг; комбікорм – 4–8 кг, проте загальна маса кормосуміші становить: 42 кг у перший період лактації, 40 кг у другий період лактації та 38 кг у третій період лактації відповідно.

Дозволить підвищити продуктивність, покращення годівлі худоби, це слід вважати основним резервом, відносно збільшення обсягів при виробництві продукції. Не менш гарний результат можна одержати, при зниженні витрат кормів на 1 ц молока, що в кінцевому підсумку приведе до зменшення його собівартості.

Необхідно звернути увагу ще й на умови, при яких утримуються тварини. Дана проблема має технологічний аспекти та організаційний. При утриманні корів елементом організації є використання потоково-цехової системи виробництва молока, яка в свій час одержала застосування в Україні. При виробництві молока суть даної системи, в тому, щоб найбільш повно зважати на біологічні особливості тварин і сучасну організацію праці. В цехах здійснювались основні виробничі процеси, що давало змогу як робітникам так і фахівцям ферм спеціалізуватися на виконанні даних операцій, та підвищувати свою кваліфікацію та майстерність, застосовувати технології до фізіологічних особливостей та продуктивності молочних корів в різні періоди лактації із метою повної реалізації генетичного потенціалу в їх продуктивності, організувати чітке ветеринарно-санітарне обслуговування тварин, та раціонально і ефективно використовувати норми та виробничі потужності, а також проводити поглиблену селекційно-племінну роботу, та

за циклами виробництва впровадити більш досконалу організацію та оплату праці.

Технологічні аспекти при утриманні молочного поголів'я визначаються станом самих виробничих приміщень із внутрішнім обладнанням і засобами механізації. Умови при яких втримуються корови, впливають в повній мірі на їх продуктивність, холодні та сирі приміщення у корів знижують надої, висока вологість повітря погіршує сам стан тварин, знижуючи їх продуктивність. В утримуваних приміщеннях негативно впливає підвищений вміст, вуглекислоти, аміак та сірководень.

Для досягнення високої продуктивності, та скорочення затрат кормів має важливе значення створення відповідного мікроклімату в приміщеннях. Потреба щодо встановлення припливно-витяжної вентиляції з системою кліматичних камер і повітряним розподілом, що автоматично забезпечить найкраще поєднання температури та вологості повітря у приміщеннях протягом року.

При відтворенні головними вимогами щодо раціональної організації молочного стада є:

- встановлення оптимальної тривалості високо інтенсивного використання маточного поголів'я;
- своєчасне парування ремонтних телиць і забезпечення найбільш ефективного віку першого отелення корів;
- ліквідація яловості та підвищення плодючості маточного поголів'я;
- введення в стадо корів із високим генетичним потенціалом продуктивності;
- збереження приплоду та забезпечення інтенсивного вирощування над ремонтного молодняку.

Заходи організаційного характеру мають важливе значення щодо розвитку галузі, які насамперед зорієнтовані на застосування ефективних форм при організації та оплаті праці. Реалізація допомогла б покращити умови праці, які б в подальшому підвищать продуктивність праці, позбутись

відповідних непродуктивних, та не виправданих затрат, а також встановити режим внутрігосподарських виробничих відносин, який би стимулював всіх працівників сільськогосподарського підприємства до ефективної праці.

Пошук можливостей щодо підвищення оплати праці в сільськогосподарських підприємствах за рахунок власних ресурсів виступає головним завданням. Важливо в організації праці зробити її керованою та контрольованою. Тому необхідно відмовитися від практики, тобто коли грошові кошти на оплату праці виділяються по залишковому принципу. Обов'язковим елементом є фонд оплати праці, і закладається в баланси грошових надходжень та витрат підприємства.

Доцільно було б активніше впроваджувати акордно-преміальну форму оплати праці, за якої перша частина оплати праці виступає у формі авансу, а друга – залежить від досягнутого рівня виробництва, тобто від кількості виробленої продукції, її якісних характеристик.

Використання потенціалу обслуговуючих підприємств і галузей АПК передбачає підвищення ефективності виробництва продукції тваринництва, збільшення доходів її виробників. Необхідно вдосконалювати економічні відносини, а також інтеграційні зв'язки сільськогосподарських підприємств з підприємствами й організаціями, які є їх економічними партнерами.

Незважаючи на високі або дуже високі результати за минулі періоди, досить швидко вони можуть зіткнутися з серйозними економічними проблемами, про що свідчить, практика заможних підприємств [6]. Тому, незважаючи на існуючі досягнення, необхідно здійснювати пошук резервів для подальшого розвитку підприємства.

Виходячи з даних проведеного аналізу розкриваються резерви розвитку і наявні недоліки. У першому випадку розробляються пропозиції стосовно реалізації резервів, у другому – з усунення недоліків. Виявлення резервів та підготовка відповідних управлінських рішень для їх реалізації є одним із найважливіших завдань економічної роботи. За результатами її приведення обґрунтовуються шляхи розвитку підприємства чи окремої його галузі.

Господарськими резервами є невикористовувані в даний час можливості посилення дії позитивних і нейтралізації негативних факторів для збільшення і здешевлення виробництва продукції. Вони представляють собою потенційні можливості підвищення ефективності виробництва за рахунок поліпшення використання ресурсів у результаті впровадження певних заходів.

Для більш ефективного розвитку молочного скотарства в ТОВ «Межеріччя-Агро» Київської області на основі його інтенсифікації необхідно реалізувати певні заходи організаційного, економічного, технологічного характеру. Найбільш важливі з таких заходів, що можуть бути реалізовані, наведено на рисунку 2.

Рис. 2. Основні заходи з інтенсифікації розвитку молочного скотарства.

3.4 Характеристика переробного підприємства

ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат»

Група компаній «Молочний альянс». Показники роботи ГК «Молочний альянс» у 2016 р.: виробництво масла вершкового 5999 тонн; продукція із незбираного молока 113,6 тис. т; обсяг заготівлі молока 365,1 тис. т; виробництво сиру 21,7 тис. т; загальний товарообіг – 3 340,6 млн. грн. До складу групи компаній «Молочний альянс» входять підприємства з випуску молочної продукції: ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат», ПАТ «Новоархангельський сирзавод», АТ «Молочний Альянс», АТ «Надія», АТ «Пирятинський сирзавод», АТ «Варвамаслосирзавод», АТ «Тростянецький молочний завод», ПАТ «Баштанський сирзавод», ПАТ «Городенківський сирзавод», ПАТ «Яготинський маслозавод». ПАТ «Золотоніський маслоробний комбінат» і ПАТ «Яготинський маслозавод» (відділення «Яготинське для дітей») отримали дозвіл на експорт продукції до Європейського Союзу. ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат» і ПАТ «Баштанський сирзавод», пройшли сертифікацію та одержали дозвіл на експорт продукції до Китаю. ПАТ «Молочний альянс» випускає продукцію під товарними марками: «Пирятинь», «Славія», «Златокрай», «Молочний альянс», «Яготинське», «Яготинське для дітей», «Здорово». Асортиментна лінійка ПАТ «Молочний альянс» включає: вершковий сир (крем-сир), геролакт, кефір, айран, м'які та розсільні сири, вершки, класичну закваску та закваску з наповнювачами, йогурти, какао на молоці, молочні каші, масло вершкове, молоко питне, плавлені сири, ряжанку, сир кисломолочний, сирки солодкі, сметану, сухі молочні продукти, сири тверді вагові та фасовані, сиркові пасти.

В Україні та за її межами відома молочна продукція Золотоніського маслоробного комбінату під торговими марками «Златокрай», «Пирятин» та «Славія». Продукція комбінату на сьогоднішній день вважається однією з найкращих в Україні та користується неабияким попитом в Індонезії, Японії, Китаї, Африці, Пакистані, Голландії та Німеччині. Золотоніський

маслоробний комбінат є публічним акціонерним товариством (скорочено ТДВ«ЗМК»), тобто акції компанії можуть пропонуватися заздалегідь невизначеній кількості інвесторів шляхом публічного розміщення акцій або вільно обертатися на фондовому ринку. Місцезнаходження (адреса) Товариства: 19701, Черкаська область, м. Золотоноша, вул. Галини Лисенко, 18 (Рис. 3.).

Рис. 3 Золотоніський маслоробний комбінат

В 1932 році був збудований Золотоніський маслоробний комбінат. На той час завод виробляв лише один вид молочної продукції — вершкове масло (400 кг на добу), однак справжнього розквіту підприємство здобуло у 80-ті роки. Золотоніський маслоробний комбінат було введено в експлуатацію у грудні 1982 року. Саме тоді, коли почав діяти новий виробничий комплекс з сучасним обладнанням, старому маслоробному заводі саме виповнилось 50 років. Кваліфікованих кадрів вимагало нове автоматизоване підприємство, тому, доки тривало будівництво нових корпусів та встановлення нового обладнання, вчилися в спецшколах, технікумах та вузах його майбутні працівники. Які й почали освоювати нову техніку, забезпечуючи органічне об'єднання старого й нового заводів в один комбінат. Поєднання досвіду працівників маслозаводу та набутих в учбових закладах знань нових

спеціалістів дозволили удосконалити стару рецептуру та виробити власну «особливу» технологію виготовлення незбираномолочної продукції. Відбулось акціонування комбінату у 1993 році, а з 2000 року Золотоніський маслоробний комбінат входить до складу Групи компаній «Молочний альянс». На підприємстві встановлено нову технологічну лінію для виробництва твердих сирів у 2006 році. Нині ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат» - потужне сучасне підприємство молокопереробної промисловості. Тут успішно функціонують основні й допоміжні цехи, об'єкти соціально - побутової сфери. Продукція ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат» приваблює покупців не тільки особливими смаковими якостями, а й зручною розфасовкою, красивою упаковкою.

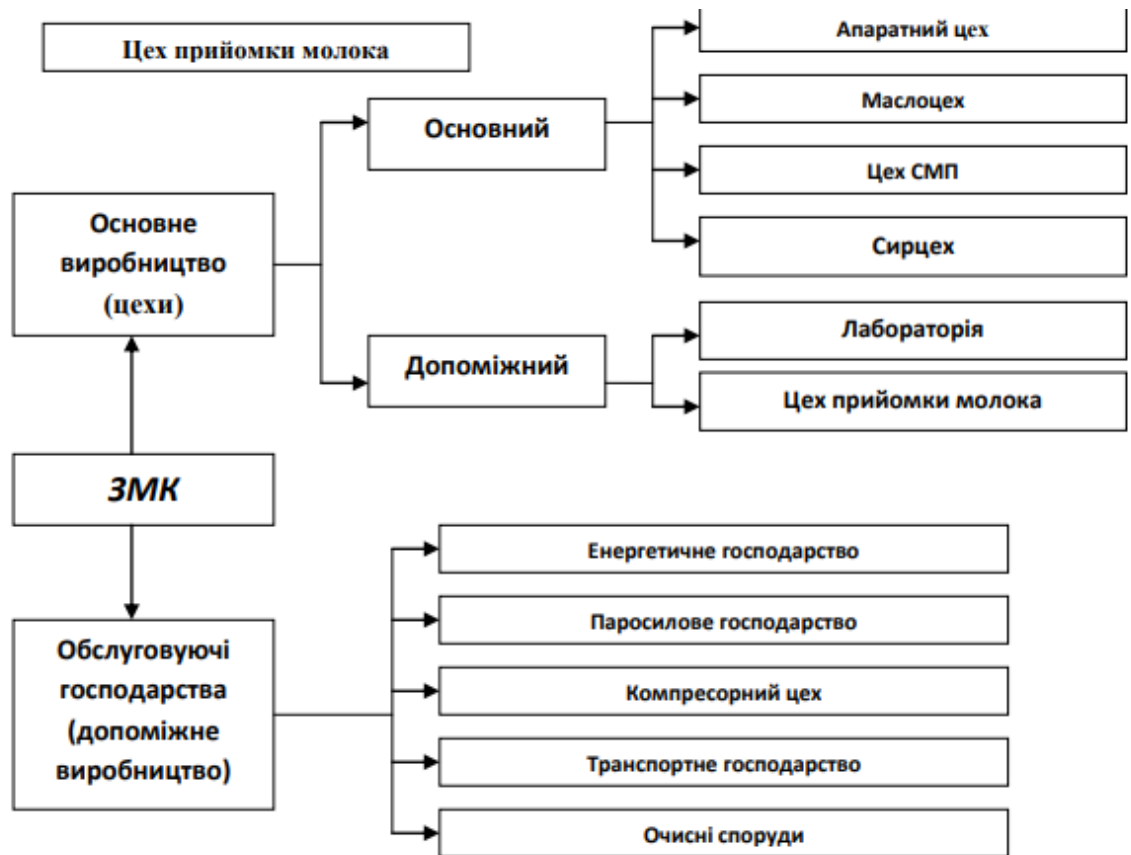

Рис.4. Виробнича структура ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат»

Сукупність певним чином пов'язаних між собою управлінських ланок представляє собою організаційна структура управління ТДВ «ЗМК». Яка характеризується кількістю органів управління, порядком їх взаємодії та функціями, які вони виконують. Організаційна структура ТДВ «Золотоніський маслоробний комбінат» є лінійно-функціональною, та

характеризується тим, що вона є комбінацією лінійної і функціональної структур. Основний принцип - розмежування повноважень та відповідальності за функціями і прийняття рішень по вертикалі. Управління здійснюється за лінійною схемою, а функціональні підрозділи допомагають лінійним керівникам у вирішенні відповідних управлінських функцій (Рис. 4).

4. ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ПРОГРАМИ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА

Провести економічну оцінку технології виробництва молока тваринницьких підприємств можливо за умов встановлення окремих економічних показників, що відображають не лише продукцію, але її кількість і якість. При цьому виражають певні характеристики і поняття числовим значенням (валовий надій, товарність продукції, собівартість, рентабельність виробництва молока, валовий дохід та інші), що можна побачити у таблиці 6.

Ефективності виробництва продукції молочного скотарства та її детальний аналіз показав, що впродовж трьох останніх років у господарстві спостерігалось стійке зростання поголів'я тварин та обсягів виробництва молока.

Таблиця 6

Економічна ефективність технології виробництва молока

Показник	За традиційної технології (2022 р).	З урахуванням рекомедованих заходів	Значення, %
Поголів'я корів, гол.	660	700	106
Валовий надій молока, ц.	44493	59620	134
Продаж молока, ц.	40933	54850	134
Товарність, %	92	92	-
Базисний вміст жиру, %	3,4	3,4	-
Фактична жирність, %	3,59	3,6	-
Реалізаційна ціна 1 ц., грн.	1150	1150	100
Затрати на 1 ц. молока, грн.	740	740	100
Виручка від продажу молока грн.	410	410	100
Собівартість реалізованого молока, тис. грн.	30290420	40589000	133
Чистий прибуток від реалізації молока, тис. грн.	16782530	22488500	133
Рентабельність, %	55,4	-	-

Взявши ці показники за основу, можна розрахувати економічну доцільність рекомендованих заходів. Так, збільшення поголів'я корів на 6%, або до 700 голів підвищить валове виробництво молока на 34 %. І за умов стабільної реалізаційної ціни на молоко господарство додатково отримає чистого прибутку на 33 % більше у порівнянні із останнім роком.

Отже, економічно виправданим є більш повне використання наявних в господарстві ресурсів за напрямом подальшого розвитку молочного скотарства.

ВИСНОВКИ

1. ТОВ «Межеріччя-Агро» було створено з метою виробництва с.-г. та іншої продукції для подальшої її реалізації та надання послуг. Отримання прибутку є головною метою діяльності підприємства, як комерційної організації. Статут є установчим документом організації, який затверджено загальними зборами його учасників.

2. У динаміці років молочна продуктивність корів змінюється нерівномірно. У 2020 році в порівнянні з 2022 роком цей показник був меншим на 17 %. Проте, молочна продуктивність тісно пов'язана з виходом телят на 100 корів. Найвищого показника - 88 голів було досягнуто в 2020 році.

3. Проведений аналіз організації та ефективності виробництва продукції молочного скотарства показав, що за досліджуваний період намічається явний і стійке зростання поголів'я тварин, в тому числі корів, збільшуються обсяги виробництва молока.

4. Аналізуючи показники поголів'я ВРХ протягом досліджуваного періоду, бачимо, що воно збільшується. В основному, це відбувається за рахунок збільшення чисельності ремонтного молодняку різного вікового періоду. Так, у 2021 році в порівнянні з 2020 роком таке збільшення становило 12 %.

5. У ТОВ «Межеріччя-Агро» спостерігається перевитрата кормів. Так, на 1 ц продукції у 2020 році припадає 0,74 ц к.од., за нормою 0,67 ц к.од., що на 10 % більше. В цілому, можна стверджувати, що поліпшення якості годівлі сприятливо позначається на продуктивності корів.

6. . На формування конкурентоспроможної продукції скотарства та зміну вартості валової продукції вплинула зміна в темпах виробництва молока і м'яса. Так, виробництво молока збільшується до 2022 року на 17 % в порівнянні з 2020 роком, а виробництво м'яса - на 20 %.

Більш повне використання наявних в господарстві ресурсів є економічно виправданим напрямом подальшого розвитку молочного скотарства.

ПРОПОЗИЦІЇ

За мети оптимізації технологій та зростання виробництва молока у ТОВ «Межеріччя-Агро», пропонуємо:

– придбати змішувач кормороздавач типу «Demix б», який служить для змішування і роздавання корму (повного і швидкого подрібнення і перемішування компонентів корму). У стандартній комплектації машина оснащена сімома ножами, вивантаження проводиться стрічковим конвеєром в обидві сторони, гідравлічна система не залежна від трактора. Його вартість становить 260 тис. грн. Придбати кормороздавач можна у одного з постачальників сільськогосподарської техніки групи компаній «Брацлав»;

– зменшити кількість ялових корів за рахунок поліпшення умов утримання тварин, забезпечення належного догляду за ними, шляхом раціональної організації праці на тваринницькій фермі, правильного режиму годівлі і напування. Скороченню яловості сприяє застосування кормових каротиновмісних добавок;

– оптимізувати тривалість сухостійного періоду корів до 60 діб, що сприятиме нарощуванню обсягу реалізації молока, що, в кінцевому рахунку, повинно сприяти отриманню додаткового прибутку в господарстві і, як наслідок, підвищенню рівня рентабельності продажів молока.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрійчук В. Г., Сас І. С. Концентрація в аграрній сфері економіки: проблемні аспекти: монографія. Київ: КНЕУ, 2017. 303 с.
2. Боднар О. В., Козак О. А., Копитець Н. Г. Напрями врегулювання взаємовідносин виробників, продавців і споживачів соціально-значимих продуктів харчування. Економіка АПК. 2014. № 2. С. 42-50. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201402042>
3. Гуцул Т. А. Розвиток ринку молока в Україні. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). 2013. № 1(3). С. 89-94.
4. Діхтяр В. Розвиток молокопродуктивного під комплексу / В. Діхтяр // «Агро Перспектива». – 2012. – № 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://farmerplus.com/main/animalhusbandry/582-rozvitok-molokoproductivnogo-pd-kompleksu.html>
5. Економіка виробництва молока і молочної продукції в Україні: монографія / ред.: П. Т. Саблук, В. І. Бойко. Київ: ННЦ ІАЕ, 2005. 340 с.
6. Канцевич С. І. Підвищення економічної ефективності виробництва молока. Економіка АПК. – 2010. - №5. – С. 23-28.
7. Кваша С. М., Іванько А. В. Моделювання часткової рівноваги на ринку молока та молочної продукції в Україні. Економіка АПК. 2017. № 7. С. 37-46.
8. Кругляк О. В. Організаційні та фінансово-економічні складові відносин з лізингу племінних тварин / О. В. Кругляк // Економіка АПК. – 2008. – № 4. – С. 87–89.
9. Луценко М. М. Концепція розвитку та шляхи відновлення молочно-тваринництва в Україні / М. Луценко, І. Кудлай // Зб. наук. праць УкрНДІПВТ ім. Л. Погорілого – Дослідницьке, 2009. – Вип. 13 (27). – Книга 2. – С. 315–320.

10. Микитюк В. М. Аграрне підприємництво: тенденції та проблеми розвитку / В.М. Микитюк, О.П. Русак / Інноваційна економіка. – 2012. - №9(35). – С. 18-21.
11. Микитюк В. М. Ідентифікація сучасних проблем розвитку галузі скотарства / В.М. Микитюк, І.М.Волкова // Економічні науки. - Серія: Облік і фінанси. – 2012. - Випуск 9(33). – Ч.2. – С. 394-398.
12. Микитюк В. М. Особливості формування кадрового потенціалу в молочарських кооперативах / Микитюк В. М., Швець Т. В., Яцкова А. Д. - Полтава: ПУЕТ. – 2012.
13. Микитюк В. М. Резерви підвищення ефективності виробництва екологічно чистої яловичини за рахунок раціональної годівлі тварин / О. Д. Ковальчук, В.М. Микитюк // Вісник ДААУ.—1998.—№2.-С.91-94.
14. Микитюк В.М. Ринковий фундаменталізм і державне регулювання в галузі скотарства / В.М.Микитюк, Є.І.Ходаківський, О.М. Яценко / Економіка АПК. - 2012. - №10. - С. 57-62.
15. Микитюк В.М. Розвиток підприємництва в сільській місцевості / В.М.Микитюк, О.В.Скидан, О.Д. Ковальчук та ін. - К.: Центр учбової літератури, 2012. - 320 с.
16. Микитюк В.М. Сучасні тенденції формування виробничої структури скотарських господарств / В.М.Микитюк, В.Є. Данкевич // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. – 2012. - 1(57) 2012 р. Серія «Економіка». – С. 185-192.
17. Микитюк В.М. Шляхи відродження галузі скотарства: основні детермінанти / Економіка АПК. - 2012. - №11. - С. 29-35.
18. Пархомець М. К. Організаційно-економічні основи розвитку молокопродуктового підкомплексу в ринкових умовах : монографія – Тернопіль : Економічна думка, 2005. – 346 с.
19. Розумей Т. Проблеми кредитування сільськогосподарських підприємств / Т. Розумей, Н. Шафаренко // Формування

конкурентоспроможної економіки: теоретичні, методичні та практичні засади: матеріали міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. 26-27 квітня 2012 р. - Ч2. – Тернопіль: Крок, 2012. – С. 146-148.

20. Садиков М. А. Лізинг у сільському господарстві / М. А. Садиков // Агроінком. – 2005. – № 3–4. – С. 27–32.

21. Степаненко Н.І. Інформаційна складова маркетингової політики підприємств галузі тваринництва / Н.І.Степаненко, В.М.Микитюк // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2012. - №2(18), Том 3. - С. 194-199.

22. Степаненко Н.І. Особливості маркетингового супроводження функціонування підприємств галузі тваринництва / Н.І.Степаненко, В.М. Микитюк / Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. - Вип. 1(4) – Т. 1. – Полтава: ПДАА. – 2012. - С. 276-279.

23. Танклевська Н. С. Проблеми розвитку лізингу в регіональних АПК / Н. С. Танклевська // Економіка АПК. – 2007. – № 3. – С. 58–61

24. Чабан В. Г. Лізинг в АПК як інструмент запровадження інновацій / В. Г. Чабан // Економіка АПК. – 2006. – № 3. – С. 48–51.

25. Шукалович В. Ф. Організаційно-економічні важелі забезпечення розвитку підприємств молокопродуктового підкомплексу в умовах економічної кризи / О. Д. Ковальчук, В. Ф. Шукалович // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). – 2010. – № 8. – С. 340–345.